

Produktivitetskommisjonen
v/sekretariatet
Finansdepartementet
Postboks 8008 Dep
0030 OSLO

Vår dato [Dokumentdato]

Deres dato
Vår referanse
Deres referanse

Innspill fra NHOs produktivitetspanel til produktivitetskommisjonen

NHO ser positivt på at regjeringen med opprettelsen av en produktivitetskommisjon ønsker å se nærmere på hvordan samfunnets ressurser kan anvendes mer effektivt. Vi har med interesse fulgt kommisjonens arbeid så langt.

Med denne bakgrunn etablerte NHO tidligere i år et produktivitetspanel som består av representanter fra flere sentrale NHO-bedrifter. President Tore Ulstein er initiativtaker og leder av panelet. Formålet med panelet kan sies å være todelt. For det første skal produktivitetspanelet følge den regjeringsoppnevnte produktivitetskommisjonens arbeid og utvikle NHOs innspill til dette arbeidet. For det andre skal panelet være til inspirasjon for medlemsbedriftene. NHOs mål med arbeidet er å bidra til at kontinuerlige produktivitetsforbedringer sikrer oss muligheten til videreføring av høy velferd, høy sysselsetting og godt avlønningnivå, i kombinasjon med gode klimaløsninger.

Produktivitetutviklingen er viktig, særlig på lang sikt. I et land med høy sysselsetting er økt produktivitet den aller viktigste kilden til økt verdiskaping. Selv moderate forskjeller i årlig produktivetsvekst vil isolert sett akkumulere seg til store forskjeller i inntektsnivå over tid. En målsetting om økt produktivitet kan derfor være med på å sikre vekst og fremtidig velferd. Likevel gir det i seg selv ikke klare politikimplikasjoner. Eventuelle politikktiltak må bidra til størst mulig samlet verdiskaping blant annet gjennom å styrke økonomiens evne til omstilling og innovasjon.

En politikk for økt produktivitet – overordnede mål

NHOs produktivitetspanel håper at kommisjonens arbeid vil gi nyttige innspill til politikktutforming og skape en debatt om hvordan norsk økonomi og norsk næringsliv kan utvikles til å bli mer lønnsom og bedre rustet til å takle de utfordringer vi vil møte i fremtiden.

NHOs produktivitetspanel ønsker med dette å rette produktivitetskommisjonens oppmerksomhet mot noen temaer som panelet mener er av særlig betydning.

Vi trenger mer effektive reguleringer av markedene

Effektivt regulerte markeder er en forutsetning for god ressursallokering og verdiskaping. Det er grunn til å tro at reguleringsregimene i flere markeder ikke er optimalt utformet. Vi har tidligere sett eksempler på hvordan endret regulering av markeder har hatt positive effekter for hele økonomien, som f.eks. dereguleringene av kapitalmarkedet og kraftmarkedet på 80-tallet.

Som eksempel kan nevnes detaljerte og rigide vakt- og turnusordninger. Det mangler også gode nytte-kostnadsvurderinger av HMS-tiltak i sektorer der slike tiltak kan være kostbare. Det er viktig at man utreder konsekvensene av eventuelle nye reguleringer.

Vi trenger mer infrastruktur og prioritering av de viktige prosjektene

En velfungerende infrastruktur er avgjørende for det meste annen virksomhet. Når det gjelder investeringer i transportsektoren, har vi lenge hatt et etterslep sett i forhold til målsettingene i nasjonal transportplan. Økt digitalisering i flere deler av samfunnet gir produktivetsgevinster. Også på dette området er det behov for investeringer i infrastruktur. Å ikke gjennomføre nødvendige investeringer har også en kostnad.

For mange offentlige prosjekter kan det synes som om både prioritering og utvelgelse av prosjekter kan gjøres mer systematisk. Planlegging og gjennomføring av prosjektene kan gjøres raskere og mer helhetlig. Å etablere prinsipper for denne politikken som gir høyere gjennomsnittlig samfunnsøkonomisk avkastning av de ulike prosjektene, vil bidra til økt samlet verdiskaping i økonomien.

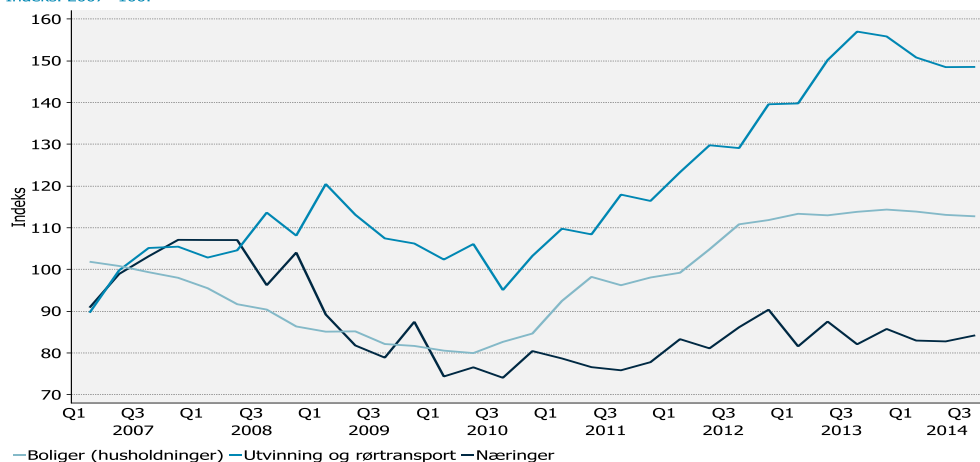
Produktivitet skapes gjennom investeringer

Den økonomiske politikken de siste tiårene har kanskje i større grad enn vi er klar over påvirket kapitalens veivalg. Det gjelder både stabiliseringspolitikken, finansmarkedsreguleringer og skattepolitikken mer i detalj. Gjennomgående kan en si at for de tre investeringsområdene der beslutningene tas i privat sektor så har norsk økonomisk politikk en tendens til skape incentiver for investeringer i boliger og i oljevirksomhet mens investeringer i næringsvirksomhet i fastlandet får mindre gunstige rammebetingelser. Skatteincentivene er lett å se. Formuesskatten virker tungt på næringsinvesteringer i småbedriftene men rammer nesten ikke boliger. Finansmarkedene i Norge har skarp konkurranse og mange tilbydere i boligmarkedet men få i bedriftsmarkedet, og spesielt få for de mellomstore bedriftene. Oljeinvesteringene finansieres gjennom et velfungerende obligasjonsmarked eller gjennom aksjeemisjoner på Oslo Børs. Når for eksempel pengepolitikken i Norge strammes inn så kommer renteøkningene primært i bedriftslånene der konkurransen er liten og tilbyderne få.

Figuren nedenfor er hentet fra NHOs siste kvartalsrapport, Økonomisk overblikk 4/2014, og illustrerer hvordan investeringene i henholdsvis boliger, oljesektoren og øvrig næringsliv har utviklet seg de siste syv årene.

Figur. 3.6. Investeringer

Indeks. 2007=100.

Kilde: Macrobond/NHO

Kompetent arbeidskraft gir økt produktivitet

Arbeidskraftens kompetanse er essensiell for produktivitsveksten. I mange bedrifter er de ansattes kunnskap den aller viktigste kapitalen. Næringslivet konkurrerer i økende grad på arbeidsstyrkens kvalitet, både i form av kunnskap og erfaring. Kravene til god kompetanse er viktig i alle deler av arbeidsmarkedet. Beregninger fra SSB anslår at Norge vil trenge både flere personer med relevant fagopplæring og høyere utdanning i årene frem mot 2030, mens andelen av de sysselsatte med kun ungdomsskole vil falle i samme periode.

Utdanningssystemet må kunne levere til næringslivets og offentlig sektors behov på kort og lang sikt. God planlegging av kapasitet og innhold i de ulike utdanningsløpene er helt sentralt for utviklingen i produktiviteten.

Hvorfor er produktivitsutviklingen lavere i enkelte næringer?

Dersom vi ser på produktivitsutviklingen for de ulike næringer, ser vi blant annet at bygge- og anleggsnæringen har hatt lavere produktivitsvekst enn mange andre næringer over flere år. Næringen er preget av heterogenitet med innsats fra et stort antall profesjoner og yrkesgrupper. Det er selvsagt tilfelle for mange andre næringer også, men ikke desto mindre stiller det krav til målemetoder for produktivitet dersom man vil til bunns i spørsmålene om produktivitsutviklingen i denne næringen.

Næringen er blant de største fastlandsnæringene og har de siste årene også vokst. Sektoren er arbeidsintensiv og har i mange år vært skjermet fra konkurranse med utlandet selv om konkurransen i markedet nå er økende. Effekten av at bygge- og anleggsnæringen vokser og at de samtidig har lavere produktivitet enn resten av Fastlands-Norge er at næringen trekker ned gjennomsnittlig produktivitsvekst for hele Fastlands-Norge. Dersom denne utviklingen fortsetter, vil det kunne ha negative effekter for næringslivet for øvrig, for offentlig ressursbruk og for privatpersoner, ikke minst for dem som skal etablere seg i boligmarkedet. Næringen mener selv den har et potensial for økt produktivitet. Samtidig er det viktig å merke seg at næringen har god BNP-vekst, høyere enn gjennomsnittet for Fastlands-Norge. Det er ikke usannsynlig at noe av det som har svekket produktiviteten, for eksempel økt bruk av ufaglært og utenlandsk arbeidskraft, har økt lønnsomheten.

Med bygge- og anleggsnæringen som eksempel vil vi peke på noen mer konkrete forhold som etter vår oppfatning svekker produktiviteten i denne næringen og som har sammenheng med de

områdene vi har beskrevet ovenfor. Vi peker også på noen punkter som vi mener kan gi økt produktivitet i næringen.

- Kvalitetsforbedringer som har funnet sted med teknologiutvikling og innovasjon i denne sektoren, kan være vanskelig å fange opp i tradisjonell produktivetsmåling. For eksempel har en ordinær bolig i dag vesentlig høyere innslag av teknologi i bygget enn tidligere.
- Økt bruk av innleid arbeidskraft med lavere kompetanse, herunder utenlandsk arbeidskraft har økt lønnsomheten i prosjektene. Denne arbeidskraften har ofte lavere kompetanse, mindre opplæring, og det kan være språkproblemer og andre mer strukturelle forskjeller som gjør at produktiviteten reduseres selv om lønnsomheten øker. For eksempel ser det ut til at antallet arbeidere per bas på en byggeplass er redusert. Det er behov for flere fagarbeidere i næringen. Økt kompetanse vil gi økt produktivitet i næringen.
- Det er liten grad av standardisering i næringen. I stedet preges den av det bygges prototyper og unike bygg hele tiden. Økt grad av standardisering kan gi økt produktivitet i næringen.
- Stadig nye byggeforskrifter, krav til universell utforming og miljøstandarder er en del av problemet med regulering og bidrar til manglende standardisering. Manglende forutsigbarhet rundt reguleringer gir også feilinvesteringer på sikt. Virksomheten krever ofte kostbart produksjonsutstyr og det er mange forskjellige faggrupper som skal tilegne seg nye produksjonsmetoder og kunnskap.
- Økt digitalisering av prosjektering og planprosesser og økt bruk av ny teknologi gir mer effektive byggeprosesser og vil gi økt produktivitet.
- Bedre samarbeid og tidlig involvering mellom eier/byggherre, prosjekterende og utførende aktører i en tidlig fase reduserer problemer, forsinkelser og ineffektivitet underveis i prosessen og gir høyere kvalitet i det ferdige produktet.
- I offentlige anskaffelser i denne sektoren bør det gis rom for slikt samarbeid i en tidlig fase.

Produktivetspanelets videre arbeid

De punktene som er trukket frem i dette brevet, er ikke å forstå som en uttømmende liste over områder som NHOs produktivetspanel vil ta for seg. Produktivetspanelet er fortsatt i starten av sitt arbeid og vil fortsette arbeidet frem til produktivetskommisjonen legger fram sin endelige rapport. Vi bidrar gjerne ytterligere til kommisjonens arbeid og ser frem til samarbeid underveis.

Med vennlig hilsen

NÆRINGSLIVETS HOVEDORGANISASJON, Produktivetspanelet

Tore Ulstein
president